

מערכה לקיום האש

• דף מה •

הרב אבישי נתן מייטליס שליט"א

א.

בתורה נאמר ויקרא א, ז: 'ונתנו בני אהרון הכהן אש על המזבח, וערכו עצים על האש'. ועד נאמר ויקרא ו, ה: 'והאש על המזבח לא תכבה, ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר וערך עליה העולה והקטיר עליה חלבי השלמים'. למדנו על דין הכנת מערכות על המזבח.

ר' יהודה סבר שהיו שני מערכות, ר' יוסי סבר שהיו שלוש מערכות ולדעת ר' מאיר היו כל יום ארבע מערכות.

מערכה שלישית היתה של 'קיום האש'.

רש"י בד"ה 'קיום' והריטב"א והראב"ד בתמיד כט. וכן התוס' בדף טו: בד"ה 'ואחת' הבינו שמטרת אש ומערכה זו הינה שאם מערכה גדולה נחלשה והאש שם לא מספיקה להקטרת הקורבנות, היו מוסיפים אש מהמערכה השלישית של קיום האש. כלומר היה מוקד אש זמין למקרה הצורך, וממנו היו מדליקין את מערכה הגדולה. אך הרמב"ם בתמידין ומוספין פ"ב הל' ד, ו כתב ש'אין עליה כלום, אלא לקיום מצות האש'.

הרמב"ן בויקרא ו, ב כתב בדרך זו: 'אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה. מצוה לכהנים בקיום האש כמו שאמר (פסוק ה) ובער עליה הכהן עצים. וצוה שיזהרו בזה ויערכו אש ועצים הרבה, שתוקד האש תמיד כל היום וכל הלילה. והזהיר בלאו שלא תכבה לעולם, והנה אם נתעצלו הכהנים וכבתה האש עברו בלאו. ומפני זה אמרו רבותינו (יומא מה) שהיתה מערכה שניה לקיום האש. ומה שאמר (בפסוק ה) והאש על המזבח תוקד בו לא תכבה, מקרא יתר ונדרש לרבותינו (תורת כהנים פרק ב ז) בכל אדם מלמד שכל המכבה עובר בלא תעשה ואפילו כבה מן המערכה גחלת אחת לוקה בין שכבה אותה בראשו של מזבח בין שהורידה וכבה אותה

למטה וכמדומה לי שאינו עובר אלא בלאו אחד'. כלומר יש איסור על הכל לכבות את האש, ויש חיוב נוסף על הכהנים להעמיד אש ומערכה לקיום אש תמיד.

הרמב"ם שם ה' א כתב: שיש מצות עשה שתהיה אש על המזבח כל הזמן כנאמר: אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה. והעיר הלחם משנה שפסוק זה נדרש בסוגייתינו על אש הנדלקת במנורה שתודלק מהמזבח, אך מקרא לא יוצא מידי פשוטו.

הרמב"ם בספר מצוות מ"ע כט כתב שפרטי המצוה נאמרו במסכת תמיד, הגם שלא הוזכר שם מהמערכה השלישית. הוי אומר שכלל המערכות מקיימים מצוה זו של אש התמיד. אלא שעשו מערכה נוספת שיהא בטוח אש לשם מ"ע זו.

בעצם זה יסוד מחלוקת ר' יוסי ור' יהודה. שכן לר' יהודה לא קיימו מערכה נוספת מיוחדת, תינח לרש"י שהיו לוקחים אש ממקום אחר. אך לרמב"ם הלא ישנה מצוה של אש התמיד, וכיצד ביטלה ר' יהודה. אלא באר המנחת חינוך במצוה קלב דלכו"ע מקיים מצות 'אש התמיד' מכל מערכה שתהיה על המזבח, אלא לר' יוסי נדרש לקיים מערכה נפרדת לשם כך. וראה במאירי שבכל שעה ושעה היו הכהנים מוסיפים עצים למערכה ובוה מקיים מצות אש התמיד תוקד. ולא צריך היה ר' יהודה למערכה נפרדת לקיום מצוה זו.

מספר המצוות מ"ע כ מבואר שמצוה זו הינה כחלק ממצוות בניית המקדש וכחלק מקיום הבית: 'שציוונו לבנות בית עבודה, בו יהיה ההקרבה והבערת האש תמיד'.

ב.

הרש"ש בד"ה רש"י של' הקשה מדוע נטה רש"י מהפשט שיש מצוה שיהא אש תמיד במזבח, והעמיד שלוקחים מאש זו למערכה הגדולה.

בחוקת היום יישב, שרש"י תמה שהרי לא נאמר בסידור המערכות שזר המסדר חייב מיתה, רק בסידור שני גזרי עצים נחלקו רב ור' יוחנן בדרך כד. ולרב פטור ולר"י חייב, ונחלקו אם זו עבודה תמה. אבל בשאר מערכות אם זו סידור לכו"ע פטור, כיון שלאחר סידור המערכה ישנה עבודה של סידור שני גזרי עצים. ואינה עבודה תמה וזר פטור עליה. ואי נימא כדברי הרמב"ם שיש לסדר המערכה רק בכדי להעמיד אש במזבח תמיד, הוי עבודה תמה שאין אחריה עבודה, ואזי זר

יהא חייב עליה, ומדוע נאמר שפטור. ע"כ שמטרת מערכה קיום האש אינה להעמיד אש תמיד, אלא מקור אש לקחת ממנו למזבח.

בדעת הרמב"ם י"ל שמערכה זו אינה עומדת בפנ"ע, אלא הינה חלק ממערכות האש על המזבח, וכיון שבסוף העמידו גזרי עצים אזי גם מערכת קיום האש, אינה עבודה תמה וכחלק ממכלל המערכות וזר שיסדר יהא פטור.

והשיח יצחק הבין שאף לרמבם נטלו מהאש הזו למערכה הגדולה באם נחלשה, לפי הצורך, ולכן נחשב כעבודה שיש אחריה עבודה וזר פטור ע"כ. אך לעומת יתר המערכות שהיה להם תפקיד וייעוד קבוע, למערכה זו של קיום האש לא נטלו תמיד למערכה אלא רק לפי הצורך, לכן כתב 'שאין עליה כלום'.

ג.

החינוך במצוה קלב הבין שגדר החיוב ב'אש התמיד' אינו שתהא אש מצויה בכל עת במזבח, אלא שיש להדליקה מידי יום:

'להבעיר (י"ג להיות) אש על המזבח בכל יום תמיד, שנאמר אש תמיד תוקד על המזבח, ובא הפירוש של תמיד, כלומר להשים בו עצים בבוקר ובין הערביים... ואל יקשה עליך, לאמר מה היא מצוה זו, והלא על כל פנים היה להם להבעיר אש לצורך הקורבן שנתחייבו להקריב, ובלא אש אי אפשר. כי מצוה זו בפני עצמה היא. כי מלבד אש הצריך לקורבן, היו נותנים אש למזבח במצוה זו. וכמו שדרשו זכרונם לברכה בדף מה. שלוש מערכות של אש מן הכתובים, כמו שנכתב בדינין של מצוה זו... ושלוש מערכות של אש היו עושים במזבח בכל יום יומא מג: הראשונה גדולה שעליה מקריבין התמיד עם שאר הקרבנות, שניה בצדה קטנה ממנה שממנה לוקחין אש במחתה להקטיר קטרת בכל יום, ומערכה שלישית אין עליה כלום אלא לקים מצות האש, שנאמר אש תמיד תוקד וכו'. ושלשה כתובים בענין שהם מורים על שלש מערכות אלה כמו שלמדנו מפי השמועה, שאמרו על מוקדה זו מערכה גדולה, ואש המזבח תוקד בו זה מערכה שניה של קטורת, והאש על המזבח תוקד בו זה מערכה שלישית של קיום האש'.

הרי שהמצווה מתמקדת במערכה שלישית, והעדרה מבטל עשה. ותהא ע"כ המנחת חינוך. ועוד עולה משם, שאין הכוונה בחיוב 'אש התמיד' שכל רגע ידלק האש, אלא שידלק כל יום, ולא אכפת לן אם כבתה.

ד.

בתו"כ צו ויקרא ב, ז נאמר: 'א"ר יוסי מניין לעשות מערכה לקיום האש. ת"ל והאש על המזבח תוקד בו'. ובאר רבנו הלל: דהווי מסדרי שני גזרי עצים להתקיים האש. וכן הרא"ם בריש פרשת צו כתב: 'ואחר שסידר אותה (מערכה הגדולה) היה נותן עליה אח"כ שני גזרי עצים כדי להוסיף לה הבערה יתירה. וזאת המערכה נקראת מערכה של קיום האש'. הוי אומר שבשני גזרי עצים מקיים את מערכת קיום האש. כפי המשך הפסוק 'ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר'. וכבר תמה הלחם משנה תמידין ומוספין ב, ד לבאר כן, שהרי מערכה שלישית נתונה במחלוקת, ואילו חיוב שני גזרי עצים הוי חיובא ללא חולק.

ה.

בחידושי ר' אריה לייב מאלין ח"א סי" כ חקר האם הצתת האלייתא הינה דין נתינת אש במזבח, או שהוא חיוב אחר. והוכיח מדברי התוס' כי אלו דינים נפרדים. ובאר שבמערכה שבה חייב להדליק את האש, אזי יש דין הצתת האלייתא, אך בשאר המערכות ישנו דין שיהא אש במערכה, ואין חיוב של הצתת האלייתא. ובאר, כי לדעת ר' יוסי שיש דין קיום מערכה של קיום האש אזי יש דין הצתת האלייתא, ואילו את שאר המערכות אינו חייב להדליקם אלא רק שיהא אש במערכה. אך לדעת ר' יהודה שקיימו את דין אש תמיד תוקד על המזבח בשאר מערכות, אזי מחוייב להדליק אותם כעבודה, ואזי מחוייב בהדלקתם להצית אלייתא, ולדבריו בכל שתי המערכות מחוייב להצית אלייתא.

כלומר, מדיני המערכה אינו מחוייב להדליקם בכהן ובכלי שרת וע"ג מזבח, אלא רק את אש התמיד שתוקד על המזבח מחוייב להצית אלייתא, ולר' יוסי מקיים זאת במערכה נפרדת, ולר' יהודה במערכות הקיימות.